

Utenriksdepartementet Utenriksrådets kontor

Postboks 8114 DEP
0032 OSLO

Saksnummer:

2200432-109

Dato:

26.06.2023

Oversendelsesnotat: Gjennomgang av langsiktige effekter av matsikkerhetsintervensjoner (Rapport 1/2023)

Dette oversendelsesnotatet oppsummerer en gjennomgang (rapport 1/2023) av ulike effektevalueringer¹ som tar for seg langsiktige effekter av matsikkerhets-intervensjoner i lav- og mellominntektsland. Gjennomgangen er gjennomført den internasjonale organisasjonen for effektevalueringer² (3ie) på oppdrag av avdeling for evaluering.

Bakgrunn

I henhold til Evalueringsprogrammet for 2023 skal avdeling for evaluering evaluere norsk støtte til matsikkerhet og bidra med kunnskap som kan brukes til å forbedre bistanden på dette området.

Kamp mot sult og støtte til matsikkerhet er et satsingsområde i norsk utviklingssamarbeid. Etter konsultasjoner med Utenriksdepartementet og Norad og en gjennomgang av tidligere arbeid i avdeling for evaluering er det identifisert i to kunnskapsbehov på dette området. For det første er det behov for å tilgjengeliggjøre informasjon fra tidligere evalueringer av prosjekter innen matvaresikkerhet. For det andre er det behov for å se nærmere på resultatene av den norske innsatsen.

I dag finnes det ingen systematisk oversikt over langsiktige effekter av matsikkerhetsintervensjoner og det er forventet at det vil være bred interesse for mer

¹ Gjennomgangen har ikke kartlagt hvem som har finansiert tiltakene som er evaluert.

² The International Initiative for Impact Evaluation

kunnskap på dette feltet. Slik kunnskap kan nyttiggjøres i implementeringen av strategien for matsikkerhet som ble lansert høsten 2022. Ved identifiserte kunnskapshull, kan en slik gjennomgang også gi informasjon om hvilken kunnskap som bør innhentes. Gjennomgangen antas også å være nyttig for bistandsforvaltningen i Norad.

Metode

Gjennomgangen har kartlagt tidsperspektivet i 2019 effektevalueringer fra lav- og mellominntektsland publisert i perioden 2000-2022, og sammenstilt kunnskap fra et utvalg av de evalueringene som har et langsiktig perspektiv. Evalueringene er identifisert gjennom det eksisterende kunnskapskartet *the Food systems and Nutrition Evidence Gap Map* utviklet av den internasjonale organisasjonen for effektevalueringer (3ie).

Med effektevalueringer menes her evalueringer som måler observerte endringer hos en målgruppe i et gitt tiltak. Dette gjøres ved å sammenligne endringer blant de som får tiltaket med utfallet i en kontroll/sammenligningsgruppe³, som ikke får tiltaket.

Gjennomgangen har kartlagt antall år som har gått siden det evaluerte tiltaket ble startet. Tidsperspektivet er definert som langsiktig dersom det har gått mer enn ti år siden tiltaket ble startet. Dette var tilfellet for 78 av de 2019 evalueringene.

Undersøkelsen har også sett nærmere på 19 av de 78 evalueringene. Disse 19 evalueringene ble valgt i dialog med bistandsadministrasjonen fordi evalueringene undersøkte spesifikke matsikkerhetstiltak som kunne gi langsiktige effekter på inntekt, produksjon og miljø. Gjennomgangen inneholder referanser til alle de langsiktige evalueringene som ble identifisert, noe som vil kunne være nyttig for det framtidige arbeidet med denne innsatsen.

Funn

- ***Mangel på kunnskap om hva som virker på lang sikt***
I gjennomsnitt måles effektene av intervensjoner 2.3 år etter implementering. De 78 evalueringene som undersøkte effekter etter ti år, utgjorde kun fire prosent av de 2019 evalueringene.
- ***Ulike effekter av lignende tiltak***

³ Begrepet kontrollgruppe brukes for randomiserte kontrollerte studier, mens kvasi-eksperimentelle studier har en sammenligningsgruppe.

Dybdegjennomgangen av de 19 utvalgte evalueringene ser på ulike matsikkerhetstiltak som kan ha effekt på inntekt, produksjon og miljø. Eksempler på slike tiltak er opplæring, konservering av jord/vann, og tiltak innen landrettigheter, kreditt, økologisk sertifisering og jordbrukskontrakter. De 19 evalueringene finner ulike resultater av lignende tiltak. Det er få evalueringer innenfor hver kategori, noe som gjør det vanskelig å si noe generelt, eller sammenligne tiltak. For eksempel finner en evaluering fra Argentina at et tiltak som kombinerer opplæring med vannkonservering har langsiktig effekt på produktivitet, mens en annen evaluering finner ingen effekt av opplæring på produktivitet.

- ***Mangel på informasjon om kostnadseffektivitet eller klima***

Få av de 78 evalueringene av langsiktige effekter sier noe om kostnadseffektivitet på lang sikt (5 av 78). Ingen av de langsiktige evalueringene ser på effekter på klima.

- ***Mangel på informasjon om utilsiktede effekter***

Den kvalitative analysen av de 19 evalueringene viser at det er få evalueringer som inkluderer informasjon om utilsiktede negative effekter. Gjennomgangen trekker fram utilstrekkelig bruk av gjødsel, og økt ulikhet, som eksempler på utilsiktede effekter.

- ***Kortsiktige effekter gir ikke nødvendigvis langsiktige resultater***

Tre av de 19 evalueringene ser på hvordan effekter endres over tid. Disse tre evalueringene viser at kortsiktige effekter ikke nødvendigvis gir langsiktige resultater, men viser også at langsiktige resultater noen gang kan forsterkes over tid. For eksempel viser en evaluering fra Bangladesh at leie av fiskedammer, tilgang til kreditt, og opplæring, har positiv effekt på inntekt etter tre år, mens tilgang til kreditt og opplæring for de som eier fiskedammer har negativ effekt etter seksår. Ingen av tiltakene har imidlertid effekt etter ti år. En evaluering fra Zambia som har sett på effekten av å senke prisen på gjødsel og frø, finner derimot økende langsiktige effekter som forsterkes fra elleve til tolv år etter prosjektstart.

- ***Svakheter knyttet til metode***

De 19 evalueringene som er gjenstand for en kvalitativ analyse, ser på 56 ulike effekter. Av disse effektene så er det bare fem som er vurdert til å ha en høy grad av troverdighet. Årsaken er for eksempel at de ikke diskuterer svakheter knyttet til selv-rapportering eller at de mangler statistiske tester. Det er også en svakhet at få effektevalueringer inkluderer solide kvalitative data (8/78). For å kunne gi svar på hvorfor og hvordan man oppnår langsiktige effekter, inkludert uforutsette uintenderte effekter, burde man

inkludert et metodedesign som går i dybden, ved å undersøke ulike opplevelser, oppfatninger og erfaringer som ulike personer har av tiltaket. Dette kan man for eksempel gjøre ved en kombinasjon av intervju, dokumentanalyse og observasjon. Spørsmål om hvorfor og hvordan endringer skjer er viktig dersom man skal bruke kunnskap fra evalueringene som grunnlag for oppskalering eller i andre programmer.

- *God kontekstforståelse, tilpassede programmer, stabile rammebetingelser og langsiktige forpliktelser kan gi bedre resultater*

Basert på den kvalitative gjennomgangen av 19 evalueringer kan det se ut som prosjekter som er tilpasset lokal kontekst har større mulighet for å oppnå gode resultat. For eksempel finner en evaluering at tilpasning av læreplaner til den lokale jordbrukskonteksten i Tanzania kan ha bidratt til positive effekter av et utdanningsprogram i landet .

Videre finner gjennomgangen at prosjekter som kombinerer flere tiltak for å svare på ulike utfordringer, ser ut til å være enklere å implementere. For eksempel, en evaluering fra Argentina fant at prosjekter som kombinerte flere tiltak virket bedre enn enkeltvis implementering av tiltak. I motsatt fall, dersom man ikke klarer å håndtere hvordan programmet påvirker flere forhold samtidig, så kan dette forhindre vellykket implementering. I et økologisk sertifiseringsprosjekt av kaffeproduksjon i Uganda førte for eksempel begrenset tilgang til organisk gjødsel, og forsinkelser knyttet til betaling for sertifisering, til utfordringer i gjennomføringen.

Stabile rammebetingelser kan bidra til langsiktige effekter. I Etiopia gav en varig endring i nasjonal politikk stabile landrettigheter, og dette gav langsiktige positive effekter på produktivitet , mens i India skapte en endring i rammebetingelser knyttet til grunnvann utfordringer for et vannkonserveringsprogram.

Selv om stabile rammebetingelsene er positivt, kan noen rammebetingelser være utenfor prosjektets kontroll. I en slik situasjon kan langsiktige forpliktelser og partnerskap, som forsøker å håndtere ulike utfordringer noen ganger bidra til vellykket implementering. For eksempel kan effektene av store irrigasjonsprosjekter la vente på seg, og i slike situasjoner kan det være nyttig med langsiktige involvering også etter at prosjektet er ferdig for å sikre resultater.

Konklusjon

- Det er vanskelig å trekke noen generelle konklusjoner fra gjennomgangen om hvilke matsikkerhetstiltak som virker på lang sikt fordi det er gjort få evalueringer.

- Det er behov for mer kunnskap om hvilke tiltak som skaper langsiktige resultater, inklusiv hvorfor og hvordan, og om disse har utilsiktede effekter.
- Basert på en kvalitative gjennomgang av 19 evalueringer så kan det se ut som god kontekstforståelse, tilpassede programmer, stabile rammebetingelser og langsiktige forpliktelser bidrar til bedre resultatoppnåelse.

Anbefalinger om oppfølging

Basert på gjennomgangen, kommentarer fra interessenter underveis i arbeidet og funn fra tidligere evalueringer, anbefaler avdeling for evaluering at Utenriksdepartementet vurderer følgende;

Anbefaling	Tiltak (eller begrunnelse for å ikke følge opp)	Ansvarlig for tiltak	Tids-ramme	Resultat/ endring/ kommentar
1. Som et ledd i Norads mål- og resultatstyring av porteføljer, og ved opprettelse av nye program, er det viktig å vurdere om endringsteorier og kunnskapsplaner bør inkludere finansiering og planlegging for evalueringer som kan si noe om langsiktige effekter. For program og prosjektevalueringer er det en fordel om slike evalueringer kan planlegges før oppstart.				
2. Det bør vurderes om det er behov for å opprette en tilskuddsordning, eller annen finansiering, for evalueringer som				

<p>ikke er direkte tilknyttet til prosjektsyklus for å sikre at det finnes finansiering for evalueringer som kan fortsette å samle inn data etter program/prosjekt er avsluttet. Ordningen/finansieringen bør ikke knyttes til en bestemt metode da det finnes ulike evalueringsmetoder for å vurdere langsiktige effekter. Ordningen bør også utformes slik at de som bestiller/gjennomfører har tilstrekkelig kompetanse til å sikre troverdige evalueringer.</p>				
<p>3. Det bør vurderes om det er behov for rapporteringskrav for noen programmer/prosjekter etter 10 år etter implementering.</p>				

Videre prosedyre

Dette oversendelsesnotatet er utarbeidet i tråd med evalueringsinstruks og evalueringsstrategi med prosedyrer, datert 1. januar 2022 og vil bli offentliggjort på www.norad.no/evaluering. Utenriksdepartementet skal i tråd med nevnte instruks vurdere om det er behov for beslutninger og/eller en oppfølgingsplan samt eventuell publisering av disse.

Vennlig hilsen,

Helge Østtveiten
Evalueringsdirektør
Avdeling for evaluering

Ida Lindkvist
Seniorrådgiver
Avdeling for evaluering

Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur.

Liste over kopimottakere:

Direktørens kontor

Utenriksdepartementet Avdeling for bærekraftig utvikling

Utenriksdepartementet Seksjon for energi, klima og matsikkerhet

Utenriksdepartementet Enhet for etats- og virksomhetsstyring

Avdeling for klima og miljø

Seksjon for mat

Avdeling for kunnskap